OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito	**Lausunto**
Siviilioikeus	
Lainsäädäntöneuvos Kalle Mäenpää	13.2.2024

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta matkustajanoikeuksien tehokkaamman toimeenpanon edistämiseksi unionissa (U 93/2023 vp)

1 Yleistä

Asetusehdotuksella (COM(2023) 753 final, myös Omnibus-ehdotus) muutettaisiin voimassa olevia matkustajanoikeusasetuksia eli lento-, juna-, laiva ja linja-autoliikennettä koskevia matkustajanoikeusasetuksia. Lento- ja junaliikennettä koskevat EU-asetukset kuuluvat oikeusministeriön hallinnonalaan. Oikeusministeriö onkin osallistunut ehdotusta koskevan U-kirjelmän valmisteluun ja kirjelmässä on huomioitu oikeusministeriön kannat ehdotettuihin muutoksiin. Ehdotus liittyy läheisesti multimodaalisia matkoja koskevaan asetusehdotukseen, jota koskee valtioneuvoston kirjelmä U 90/2023 vp.

Ehdotetuista säännöksistä ei seuraisi suoraan muutoksia nykyisin voimassa oleviin matkustajanoikeuksiin. Ehdotetut muutokset koskevat liikenteenharjoittajien tiedonantovelvollisuuksia, omavalvontaa ja viranomaisvalvontaa. Keskeisimmät uudistukset olisivat
- kansallisten valvontaviranomaisten tiedonsaantimahdollisuuksien parantaminen
- operaattorien omien laatuvaatimusten käyttöönotto
- yhteinen lomake korvausten hakemiseksi
- valvontaviranomaisten velvoite informoida matkustajia vaihtoehtoisesta riidanratkaisumekanismista
- komission mahdollisuus edellyttää kansallisilta valvontaviranomaisilta toimenpiteisiin ryhtymistä
- asetuksen riskiperustainen valvonta ja
- pidemmälle menevät tiedonantovelvollisuudet ja sähköisten menetelmien korostaminen.

2 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti komission ehdotuksen tavoitteisiin ja pitää yleisesti kannatettavana sitä, että matkustajanoikeuksien toimeenpanoa vahvistetaan ja yhdenmukaistetaan. Valtioneuvosto korostaa kuitenkin sitä, että säännösten tulee turvata kohtuullinen tasapaino liikenteenharjoittajien ja muiden toimijoiden velvollisuuksien ja matkustajien oikeuksien välillä. Myös tehokkaan valvonnan kannalta sääntelyn tulee olla ennen kaikkea laadukasta ja ymmärrettävää.

Valtioneuvosto kannattaa ehdotusta siitä, että toimijat tiedottaisivat matkustajien oikeuksista nykyistä laajemmin. Valtioneuvosto kannattaa myös ehdotuksia omavalvonnasta, mikä voisi myös helpottaa valvovan viranomaisen tehtävää. Erityisesti kaikkein pienimpien toiminnanharjoittajien kohdalla on kuitenkin tärkeää, että uudet velvoitteet ovat oikeasuhtaisia.

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Eteläesplanadi 10 00130 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	kirjaamo.om@gov.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

Valtioneuvosto pitää kannatettavana, että matkustaja voi halutessaan tehdä korvaushakemuksen vakiolomakkeella. Hakemusten käsittelyssä tulee kuitenkin ottaa huomioon esteettömyys ja se, että myös tulevaisuudessa tulee palvella yhdenvertaisesti niitäkin henkilöitä, joilla ei ole kykyä käyttää digitaalisia järjestelmiä. Neuvottelujen kuluessa ehdotusta on myös selkeytettävä sen suhteen, edellytetäänkö liikenteenharjoittajan käsittelevän millä tahansa EU-kielellä tehtyjä korvaushakemuksia.

Valtioneuvosto pitää kannatettavana ehdotettua riskiperusteista lähestymistapaa asetuksen viranomaisvalvontaan verrattuna siihen, että viranomaisen tulisi ryhtyä toimenpiteisiin kaikkein yhteydenottojen johdosta. Valtioneuvosto pitää kuitenkin ongelmallisena sitä, että valvonnan yksityiskohtaisista toteuttamistavoista säänneltäisiin viranomaista sitovasti. Erityisen ongelmallista olisi se, jos komissiolle annettaisiin valta määrätä kansallinen viranomainen tutkimaan komission epäilyttäväksi katsomaa menettelyä ja määräajassa raportoimaan komissiolle. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että viranomainen ei voisi päättää tehtäviensä priorisoimisesta ottaen huomioon kansalliset olosuhteet. Yksittäisen asian priorisointi tarkoittaisi sitä, että resursseja olisi vähemmän käytettävissä muiden asioiden hoitoon.

Vastaavaa säännöstä komission vallasta määrätä kansallisia viranomaisia valvontatoimiin ei ole nykyisissä matkustajanoikeusasetuksissa, mutta edellä todetusti niihin se lisättäisiin Omnibus-ehdotuksella. Samantyyppinen säännös tosin on tosin lentoliikenteen harjoittamista koskevan asetuksen[1] liikennelupaa koskevassa artiklassa 8(2)(c). Mainitun säännöksen mukaan kansallisten lupaviranomaisten tulee komission pyynnöstä tutkia, täyttääkö liikenteenharjoittaja edelleen luvan saamisen edellytykset. Tästä ei kuitenkaan vielä yksin seuraa sitä, että säännös olisi perusteltu matkustajien oikeuksia koskevissa säädöksissä.

Valtioneuvosto kannattaa lipun hinnan palauttamista koskevia selkeytyksiä tilanteessa, jossa lento on ostettu välittäjän kautta, mutta pitää tärkeänä, että matkustajalla säilyy oikeus vaatia palautusta myös suoraan lentoliikenteen harjoittajalta. Ehdotuksen termistö on paikoittain puutteellista. Lisäksi käytetty välittäjän määritelmä on erityisen vaikeaselkoinen.

[1] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus lentoliikenteen harjoittamisen yhteisistä säännöistä yhteisössä (EY) 1008/2008.